

Borba protiv fake newsa: Većina hrvatskih medija bez lažnih vijesti o pandemiji

OBJAVLJENE INFORMACIJE (/PRETRAGA/OBJAVLJENE INFORMACIJE) VIJESTI (/PRETRAGA/VIJESTI) PANDEMIJA (/PRETRAGA/PANDEMIJA)

11.10.2020. 10:40

Izvor:Hina

([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?
u=https%3A%2F%2Fwww.hina.hr%2Fvijest%2F10491350](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https%3A%2F%2Fwww.hina.hr%2Fvijest%2F10491350))

(<https://twitter.com/home?status=https%3A%2F%2Fwww.hina.hr%2Fvijest%2F10491350>)

ZAGREB, 11. listopada 2020. (Hina) - Predsjednik Agencije za elektroničke medije (AEM) Josip Popovac ocijenio je da je većina hrvatskih medija - televizija, radija, elektroničkih publikacija i tiska pandemiju koronavirusa pratila i prati s ocjenom 'pet plus' te da iskakanja s lažnim vijestima nije bilo.

"Zahvaljujem se medijima na profesionalnosti, osjećaju za zajednicu i načinu na koji su se uključili u borbu protiv pandemije", kazao je Popovac.

No, prije ove aktualne ocjene Agencija, odnosno Vijeće za elektroničke medije (VEM) je, na samom početku koronakrize sredinom ožujka, izdala dramatično upozorenje u svrhu zaštite javnog interesa svim elektroničkim medijima u Hrvatskoj.

"VEM upozorava da su zabranjene sve audiovizualne medijske usluge, uključujući i one putem interneta kojima se objavljuju ili šire dezinformacije, posebice one u vezi s pitanjima javnog zdravlja. Objavljivanje ili širenje dezinformacija izaziva zabrinutost, širenje straha i panike među stanovništvom te vodi do još težih posljedica od ovih s kojima smo suočeni", isticalo se u upozorenju.

Posebno je bilo naglašeno i da će Vijeće u skladu sa svojim nadležnostima, "ovakve pojave strogo sankcionirati, vodeći pritom računa o načelu razmjernosti i zaštiti javnog interesa".

Početkom travnja, na upit Hine, AEM je izvijestio o prvim rezultatima pojačanog nadzora elektroničkih i ostalih medija koji su, unatoč strahovanja mnogih medijskih stručnjaka, pokazale da u Hrvatskoj nije bilo "infodemije" lažnih vijesti.

Popovac: Mediji u pandemiji odradili sjajan posao

Naime, dotad je bilo zaprimljeno samo 13 pritužbi koje se odnose na izvještavanje o koronavirusu. Od tih pritužbi, njih devet se odnosilo na širenje dezinformacija i lažnih vijesti, a ostale na prikriveno oglašavanje, zlorababu medija za političku promidžbu, nuđenje znanstveno neutemeljenih savjeta o liječenju koronavirusa, ali čak i za "dodatno uznemiravanje javnosti putem emitiranja filmova katastrofe".

"Zaprimljene prijave i nisu bili pitanje samo lažnih vijesti, već određenih tumačenja koja su apsolutno u skladu sa slobodom govora i demokratskim standardom. Bilo kakvog ataka, namjernog izazivanja panike i lažnih vijesti nismo imali i mi smo na to jako ponosni. Mediji su odradili sjajan posao", kaže Popovac. Dodaje i kako je bilo nekih incidenata na društvenim mrežama što je izvan kontrole AEM-a, no hrvatski uređivani mediji profesionalno su odradili i rade svoj posao.

"Ne možemo svaku dezinformaciju isto tretirati, pitanje jest kakva je, kome nanosi štetu i u kojem opsegu. Treba biti jako fleksibilan u tom tumačenju naročito kada nema posljedica i kada zbog dezinformacija nema značajnih društvenih podjela, štete za pojedinca ili društvo. Mislim da u Hrvatskoj prevladavaju minorne dezinformacije, posljedice brzine i nenamjerne pogreške koje je moguće ispraviti demantijem", kaže Popovac.

Dodaje i kako je teško zakonski sankcionirati lažne vijesti generalnom odredbom ocjenjujući kako je kod nas još uvijek donekle "kulturalna situacija" te da se, uglavnom u političkim raspravama, pojmovi "fake news" i dezinformacija koriste kao psovka.

"Pravni poredak poznaje zaštitu od namjernog širenja neistina i o tome odluku donosi sud", ističe Popovac. No, upravo oko regulativnog okvira i odluka o sankcioniranju dezinformacija, a naročito u Hrvatskoj, postoje još mnoge nedorečenosti, upozoravaju stručnjaci.

Levak: Zakonska i medijska regulativa još uvijek manjkava i nedostatna

Europska unija i neke zemlje u svijetu u posljednjih su nekoliko godina reagirali i pokušavaju stvoriti efikasan regulativni okvir za suzbijanje produkcije i širenja lažnih vijesti. Međutim, zakonska i medijska regulativa još uvijek je prilično manjkava i nedostatna, ističe Tomislav Levak, doktorand komunikologije s osječke Akademije za umjetnost i kulturu.

"Figurativno, moglo bi se reći da regulativa kasni i kaska za ovim problemom najmanje koliko širenje istinitih i provjerenih informacija kaska u odnosu na dokazano mnogo brže i efikasnije širenje lažnih sadržaja" naglašava Levak.

Dodaje i da je, što se tiče Hrvatske, situacija po ovom pitanju prilično problematična navodeći kako je u važećem Zakonu o medijima i Zakonu o elektroničkim medijima pitanje novih medija i komunikacijskih platformi jedva dotaknuto, a njihova regulacija trebala bi biti temelj i za pokušaj rješavanja ovoga problema. Nadalje, Hrvatska niti izbliza nije adekvatno regulirala pitanje kaznenog ili prekršajnog progona osoba i institucija koje namjerno plasiraju dezinformacije.

"Koliko mi je poznato, u važećem Kaznenom zakonu jedine kaznene odredbe koje se barem neizravno bave time jesu one koja se tiče kaznenih djela klevete i sramoćenja, ali one reguliraju samo situacije kada jedan pojedinac javno okleveće ili osramoti drugoga pojedinca".

No, kada je posrijedi prekršajni progon, ističe Levak, trenutačno imamo pomalo bizarnu situaciju da je u Hrvatskoj još uvijek na snazi Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, inicijalno donesen 1977. a zadnji put izmijenjen još 1994.

Za lažne vijesti trenutna kazna 50 do 200 DEM ili 30 dana zatvora

U njegovom članku stoji: "Tko izmišlja ili širi lažne vijesti kojima se remeti mir i spokojstvo građana, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana". Kazna je izražena još u njemačkim markama koje odavno nisu u opticaju, a to možda i najbolje ilustrira suvremenost hrvatskih zakona koji bi trebali regulirati fake news, zaključuje.

"Stanje bi, prema ideji Vlade RH, trebao poboljšati budući zakon o nedopuštenom ponašanju na internetu, a koji je, između ostaloga, trebao regulirati i definirati odgovornost za objavljeni sadržaj na internetu i društvenim mrežama. No, premda je njegovo donošenje najavljeno u rujnu 2019. on još nije donesen niti, koliko znam, postoji njegova barem radna verzija" zaključuje Levak.

Ugledna odvjetnica i stručnjakinja za medijsko pravo Vesna Alaburić, pak, poziva na oprez pri mijenjanju zakonske regulative koja se odnosi na slobodu izražavanja isključivo zbog pojačanog širenja lažnih vijesti.

"Važno je najprije razjasniti temeljno stajalište - širenje lažnih vijesti samo po sebi ne smije podlijetati nikakvim ograničenjima u društvu koje želi biti demokratsko ako ne uzrokuje ozbiljne štetne posljedice koje opravdavaju ograničenja slobode izražavanja i kažnjavanje", kaže Alaburić. Ocjenjuje i sasvim dovoljnim da u Hrvatskoj postoji mogućnost prekršajnog kažnjavanja ako širenje lažnih vijesti remeti mir i spokojstvo građana.

"U kaznenim zakonima desetljećima smo imali kaznena djela uznemiravanja javnosti ili širenja lažnih glasina, koja su se u pravilu pokušavala iskoristiti za obračun s političkim oponentima ili kritikama vlasti. Nakon žestokih kritika te su kaznene odredbe brisane. Smatram da je takav zakonodavni okvir načelno dobar", zaključuje. Izražava i rezerviranost prema najavi mogućeg donošenja Zakonu o nedopuštenom ponašanju na internetu.

Alaburić: O kršenju zakona trebaju odlučivati isključivo sudovi

"Nije mi poznat sadržaj te zakonodavne inicijative pa zato mogu samo načelno reći da o kršenju zakona odluku trebaju donositi isključivo sudovi te da je samoregulacijom moguće utvrditi određena pravila postupanja, ali je i u tom slučaju važno osigurati sudski nadzor", zaključuje Alaburić.

S druge strane, pak, i ravnatelj AEM Josip Popovac upozorava na probleme s eventualnim donošenjem takvog zakona, a naročito s mogućim uspostavljanjem svojevrzne "internet policije" koja bi provodila nadzor "nedopuštenog ponašanja".

"Kako se radi o novoj regulativi i području valja biti oprezan. Treba promišljeno formulirati te odredbe jer uvijek i u svakom trenutku trebamo imati jednu stvar na umu - a to je da je sloboda govora, tiska, objavljivanja i izražavanja temelj demokratskog društva. Jednom kada se nešto zabrani, kada se zabrazdi u cenzuru, tu više nema natrag", naglašava.

Više bi se u konačnici trebali usmjeriti na medijsku pismenost i odgajanje novih, ali i starijih generacija za "vožnju internetom". I mi to radimo, ističe Popovac naglašavajući izniman značaj novinara i profesionalno vođenih i uređivanih medija u doba pandemije koronavirusa, ali i infodemije lažnih vijesti.

"Fantastična je požrtvovnost svih medijskih djelatnika koji su stalno izvještavali i izvještavaju. Koji su bili uvijek na licu mjesta i svjesno riskirali zarazu. Uz zdravstvene djelatnike čiji je doprinos najveći, doprinos novinara i drugih medijskih djelatnika bio je i danas je ključan", zaključuje Popovac.

Piše: Miroslav Edvin Habek

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

(Hina) xmeh yam

VEZANE VIJESTI

MS Tjednom u subotu se obilježava Nacionalni dan multiple skleroze (/vijest/10478964)

Slonjšak plačući poručila: Pandemija je zatvorila mnoge osobe s invaliditetom (/vijest/10490259)

Ministri Fuchs i Kásler o utjecaju pandemije na obrazovni sustav (/vijest/10477749)

Briga o vlastitom srcu važna u vrijeme pandemije (/vijest/10480587)

Istraživanje: Trudnička skrb smanjena u vrijeme pandemije koronavirusa (/vijest/10476680)

Plenković: Zadržavanje kreditnog rejtinga povjerenje u Vladino upravljanje krizom (/vijest/10471518)

Dan zaštite Dinarida, 7. listopada pod sloganom "#DinaridiSpajaju" (/vijest/10488309)